



PROPOSTA PER A UNA ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

 **GOVERN ALTERNATIU
DE CATALUNYA**

Justícia

Ferran Pedret i Oscar Aparicio

20 d'octubre de 2023

ÍNDEX

Justificació de l'estudi.....	4
Introducció.....	4
Sistema actual de prestació del servei d'assistència jurídica gratuïta.....	6
Altres formes de gestió de l'assistència jurídica gratuïta.....	6
Dades del serveis d'assistència jurídica gratuïta	8
Regulació legal	10
Normativa actual.....	10
Argumentació per una nova llei	11
Gestió dels serveis d'assistència jurídica gratuïta	12
Situació actual	12
Encàrrec o encomana de gestió	13
Comissió d'assistència jurídica gratuïta	14
Obtenció de dades econòmiques per concedir el benefici de justícia gratuïta	16
Control i seguiment dels expedients.....	16
Finançament del servei d'assistència jurídica gratuïta	16
Taxes.....	16
Costes en favor del beneficiari de la justícia gratuïta	17
Condemna en costes al beneficiari de la justícia gratuïta.....	18
Altres mesures.....	18
Retribucions dels professionals que presten els serveis d'assistència jurídica gratuïta	19
Canvi en el sistema de barem per fer-lo més real en relació amb els honoraris.....	19
Nous conceptes retributius en els barems.....	19
Retribució diferenciada per nits i festius.....	20
Cobrament mensual del 100% de les actuacions.....	20
Estatut de l'advocat del torn ofici i l'assistència jurídica gratuïta.....	20
Contingut.....	20
Altres millores.....	21
Millora en el sistema de conformitats penals.....	21
Implementar les videoconferències en l'assistència lletrada	22
Millora en les càrregues de feina en les assistències al detingut.....	22
Establir torns de guàrdia pels judicis ràpids.....	22
Presentació telemàtica de la documentació	22
Especialització dels serveis d'assistència jurídica gratuïta i formació contínua dels lletrats	22

Establir criteris de qualitat en el servei.....	23
Justícia gratuïta d'altres professionals.....	24
Pèrits.....	24
Notaris i Registradors	25
Intèrprets.....	25
Defensa de les víctimes	25
Altres serveis	25
Creació a tots els col·legis del Servei d'Orientació Penitenciària.....	25
Ampliació del Servei d'Orientació Jurídica	26
Creació de serveis de resolució alternativa de litigis	26
Creació de serveis d'orientació especialitzats (violència de gènere, persones tercera edat, discapacitats).....	26
Assistència jurídica gratuïta en els aspectes previs al judici (conciliacions, reclamacions prèvies perquè tenen incidència en el procés judicial).....	26
Propostes per a la millora de l'assistència jurídica gratuïta	27

JUSTIFICACIÓ DE L'ESTUDI

En la sessió 6/2021 del Govern Alternatiu, de 17 de setembre del 2021, es va presentar i aprovar l'Informe sobre la millora de l'assistència jurídica gratuïta, realitzat pels diputats Rubén Viñuales i Oscar Aparicio.

L'Informe es centrava en analitzar el sistema d'assistència jurídica gratuïta des de l'òptica dels professionals del dret que prestaven el seu servei en el sistema del torn d'ofici, desenvolupant tot un seguit de mesures per millorar-ne les condicions d'aquests professionals i dels usuaris.

Dos anys després, creiem que és necessari actualitzar l'informe en dos aspectes bàsics. El primer, per desenvolupar i ampliar les mesures, i en segon lloc, han de ser necessàriament mesures destinades, des de l'òptica de la gestió, a millorar el servei.

INTRODUCCIÓ

L'accés a la justícia permet a les persones protegir-se contra la violació dels seus drets, corregir il·límits civils, exigir responsabilitats al poder executiu i defensar-se en processos penals. És un element important de l'Estat de Dret i abasta el Dret civil, social, penal i administratiu. L'accés a la justícia és un procés i un objectiu i és crucial per a les persones que desitgen beneficiar-se d'altres drets processals i de fons.

L'article 24 de la Constitució Espanyola consagra a tota persona el dret fonamental a obtenir una tutela judicial efectiva. Aquest dret però quedaria sense efecte si posteriorment les persones no poden accedir a la jurisdicció per falta o insuficiència de recursos econòmics per litigar. Per això qui gaudeix de la justícia gratuïta suposa que no hagi de pagar «les despeses i costes del procés causades a la seva instància a mesura que es vagin produint» (art. 241.1, 1r de l'actual Llei 1/2000, de 7 de gener, d'Enjudiciament Civil [d'ara endavant, LEC]) a què al·ludeix l'art. 6 de la Llei 1/1996, de 10 de gener, de justícia gratuïta, (successivament, LAJG), i els honoraris d'advocats, procuradors i perits són una part molt elevada d'aquestes despeses.

L'Assistència Jurídica Gratuïta és un sistema que garanteix l'accés a la justícia en condicions d'igualtat, de manera que el dret no es vegi limitat per manca de mitjans econòmics.

L'article 119 de la Constitució proclama la gratuïtat de la justícia, quan ho disposi la llei, i, en tot cas, respecte qui acrediti la insuficiència de mitjans per litigar. La finalitat del precepte, tal i com ha assenyalat el Tribunal Constitucional, radica en permetre l'accés a la justícia que es garanteix a qui no disposa de mitjans econòmics suficients. La sentència del Tribunal Constitucional 16/1994 ho defineix com " el dret d'accés als tribunals de justícia a qui no pugui fer front a les despeses originades pel procés (inclosos honoraris d'advocats i aranzels de procuradors quan la intervenció sigui preceptiva o necessària en atenció a les característiques

del litigi), sense deixar d'atendre les seves necessitats vitals i les de la seva família, amb la finalitat de que ningú quedi privat del dret a l'accés a la justícia per manca de recursos econòmics.

És a dir, cal sufragar les despeses processals a qui si se'ls obligués al seu abonament, es veurien en l'alternativa o de no litigar o posar en perill el nivell mínim de subsidència personal o familiar.

L'article 24 de la Constitució Espanyola consagra el dret fonamental a la tutela judicial efectiva, vinculant-ho indissolublement al també fonamental dret a la no indefensió o, en termes positius, al dret de defensa; vinculació tan íntima i substancial que permet enunciar com a equació axiomàtica que sense tutela judicial efectiva no és possible una defensa real i sense una defensa efectiva és inviable l'exercici d'una real tutela judicial efectiva. Es configuren per tant ambdós drets com a dues cares de la mateixa moneda i com a corollari inherent al funcionament d'un estat de dret. L'apartat segon d'aquest article, a més de reconèixer expressament el dret a la defensa i a l'assistència de lletrat, en consagra algunes de les manifestacions d'aquest dret fonamental, entre les quals hi ha el dret a ser informat de l'acusació formulada contra u; a un procés públic sense dilacions indegudes i amb totes les garanties; a utilitzar els mitjans de prova pertinents per a la defensa, a no declarar contra un mateix, a no confessar-se culpable i a la presumpció d'innocència.

SISTEMA ACTUAL DE PRESTACIÓ DEL SERVEI D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

L'organització i gestió dels advocats i procuradors que presten el servei es vehicula a través dels respectius col·legis de l'advocacia (corporacions de dret públic de caràcter independent) que compten amb la competència disciplinària sobre els seus professionals als quals assigna la tasca de defensa dels justiciables que sol·liciten assistència jurídica gratuïta. Aquests lletrats tenen despatx propi o col·lectiu, inscrits en llistats que gestionen els propis col·legis professionals, i previ l'acreditació de capacitat o superació de cursos especialitzats.

L'organització, gestió i pagament del sistema resta delegat als col·legis professionals qui abonon les prestacions de serveis als professionals en funció d'uns barems prèviament pactats. Aquest pagament tributa per Impost als Residents Persones Físiques (IRPF) si bé no compta com a cotització a la seguretat social que els propis professionals han d'abonar a través del règim especial de treballadors autònoms (RETA) o bé a través de sistemes de mutualitats de previsió social alternatius al sistema públic RETA. El finançament del sistema es realitza a través dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya i un conveni de col·laboració amb el CICAC.

Aquest sistema té com a nota essencial la independència i llibertat de defensa tècnica prestada per professionals amb despatx obert al públic oferint, per tant, la major i millor cobertura d'assessorament jurídic i defensa de totes les persones per igual pel que la necessitat de millora del servei públic no és incompatible amb la seva preservació.

El sistema actual, amb les millores que es proposen al llarg del document, al nostre entendre, és el millor, però no l'únic. Però també es considera que no es pot canviar atès el nombre d'advocats que presten aquest servei. Per poder canviar la forma de prestació caldria un planejament a mitjà termini, previ un gran acord de país que necessàriament caldria donar-se en el si del pacte per a la justícia que es va proposar a l'inici de legislatura, i que el Govern va fer seu, si bé es troba aturat des de fa mesos.

ALTRES FORMES DE GESTIÓ DE L'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

EL PRO BONO I ALTRES FIGURES AL MÓN ANGLOSAXÓ

L'assistència lletrada és un dret garantit per la Constitució dels Estats Units per als delictes que comporten una acusació federal. Posteriorment, el Tribunal Suprem ha anat ampliant aquest dret també per a tots els processos penals, per delictes greus o comesos per menors, que suposen pena de presó.

Els advocats designats d'ofici pel tribunal s'anomenen defensors públics i representen clients que no tenen mitjans per pagar un advocat privat i podrien entrar a la presó. Aquests advocats

escullen voluntàriament carreres al servei públic, a través d'associacions que es dediquen a defensar a les persones amb menys recursos.

La despesa de l'assistència jurídica gratuïta la sufraga cada Estat, o cada comtat o ciutat. També hi ha un sistema mixt en què s'utilitzen diners de les multes i altres taxes per sufragar aquesta despesa.

I també funciona l'assistència gratuïta que presten els grans despatxos a través del Pro Bono, com a responsabilitat social corporativa. Per escollir un cas que es pugui beneficiar del Pro Bono, els grans despatxos consulten amb ONGs que coneixen de primera mà els casos. Un cop acceptat, es valora la disponibilitat dels advocats que se'n faran càrrec i el temps de què disposaran. Segons xifres d'alguns despatxos, molts casos oscil·len entre 100.000 i 500.000 dòlars.

Al Regne Unit hi ha un sistema similar al Pro Bono nord-americà. A més, hi ha una assistència jurídica gratuïta –“legal aid”– destinada a les persones amb rendes baixes i modestes, i es pot concedir en la seva totalitat o bé amb una contribució econòmica del beneficiari. L'autoritat responsable de l'assistència jurídica gratuïta a Anglaterra i Gal·les és el ministre de Justícia a través de l'Agència d'Assistència Jurídica Gratuïta (Legal Aid Agency).

Aquesta Agència administra l'assistència jurídica gratuïta als assumptes civils i penals i una xarxa d'organitzacions contractades presten serveis jurídics en matèria civil. A més de l'assistència presencial, hi ha un servei telefònic gratuït, confidencial i independent.

Tot i que tots els demandats o processats poden beneficiar-se de l'assistència jurídica gratuïta, segons els recursos econòmics se'ls pot exigir que contribueixin a les costes del procés. Si finalment són absolts, se'ls reemborsarà la seva contribució més els interessos meritats.

LLATINOAMÈRICA

L'assistència jurídica gratuïta es presta a través de les Defensories Públiques, que s'organitzen a través dels poders judicials de cada país (a Costa Rica, Equador, Hondures, Panamà, Paraguai, Mèxic i Veneçuela); vinculades al ministeri de Justícia (Bolívia i Perú) o com una institució autònoma, encara que incardinada a l'administració pública (Argentina, Colòmbia, Guatemala, Brasil, Xile, El Salvador o República Dominicana). A Cuba, la defensa d'ofici sí que s'ofereix a través d'avocats que pertanyen a l'Organització Nacional de Despatxos Col·lectius.

EUROPA

En alguns països la subvenció no és directament a una Corporació de Dret Públic o als despatxos, sinó a la persona que vol acudir als tribunals que li permet escollir lliurement el professional.

Un altre sistema és realitzar aquest servei amb funcionaris públics (similar al Ministeri fiscal), però té el principal problema de la manca d'independència i criteri dels lletrats que el presten.

DADES DEL SERVEIS D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

Les dades demostren que a Espanya el sistema de justícia gratuïta és molt important, tant pel nombre de persones que hi presten els seus serveis com pel nombre d'expedients gestionats.

Quantia econòmica

Per posar-ho en context, l'Informe d'avaluació sobre els sistemes judicials europeus 2022, realitzat per la Comissió Europea per a l'Eficiència de la Justícia del Consell d'Europa (CEPEJ), va concloure que a Espanya tenim el nombre més gran d'assumptes de Justícia Gratuïta, 3.379 per 100.000 habitants, molt superior a la mitjana d'Europa 734.

En relació amb el pressupost de Justícia gratuïta, Espanya dedica un 6,9% del pressupost, a Europa la mitjana és del 8,3% amb Noruega al capdavant amb un 31%,

La inversió espanyola en tot el sistema judicial a Espanya és d'un 0.37% del PIB, superior a la mitjana europea, que és del 0.30%. Per habitant, Espanya inverteix 87.9 euros i la mitjana europea és de 64.5 euros.

La inversió en justícia gratuïta de les diferents administracions públiques va augmentar un 16.3% respecte al 2020, fins a superar els 284.3 milions d'euros, un milió menys que abans de la pandèmia, el 2019, quan se'n van invertir 285.8.

El 67.5% de la inversió global es va destinar al torn d'ofici, el 18.9% a assistència lletrada, el 4.6% a violència de gènere i el 9.1% a despeses d'infraestructura.

Catalunya va tornar a ser la comunitat autònoma que més va invertir, gairebé 59 milions d'euros (cosa que representa un 20.7% del total), seguida de Madrid amb 43.5 milions i Andalusia, en tercer lloc, amb 42.8. Aquestes tres comunitats suposen el 50% de la inversió total.

Professionals de l'advocacia

Catalunya comptava, l'any 2022, amb 42.450 advocats, atenent 2.002.596 expedients.

Al nostre país hi ha actualment 144.642 advocats exercint (un 0.6% més que el 2020), i 42 450 estan inscrits al Torn d'Ofici (dels quals el 52% són homes i el 48% dones). Aquesta xifra suposa un descens de prop del 10% respecte el 2021, que alhora ja havia baixat un 3,49% respecte de l'any 2020. Aquesta tendència a la baixa es constata des del 2019, malgrat la recuperació en imports i assumptes.

Val a dir que la xifra d'advocats del torn d'ofici en relació als advocats exercint és impactant. Prop d'un 30% dels advocats a Espanya estan inscrits al torn d'ofici. Aquesta dada demostra la importància del sistema per al manteniment del nombre d'advocats, i és un dels condicionants que afecten la decisió del model de justícia gratuïta.

Expedients

Els 83 Col·legis de l'Advocacia van atendre a 2.002.596 assumptes de Justícia Gratuïta durant 2022, fet que suposa un increment del 4.1% respecte el 2021. Aquestes xifres reflecteixen la recuperació de l'activitat i ja superen les registrades abans de la pandèmia (el 2019 es van atendre 1.996.669 assumptes).

Dels quasi dos milions d'assumpes generats, més del 62% corresponen al torn d'ofici (1.201.489), el 34.2% a assistència lletrada (657.166) i el 3.4% a violència de gènere (64.528).

Un altre factor important és el cost econòmic d'aquests serveis. Les diferents Administracions Públiques van destinar més de 296,8 milions d'euros durant 2022 a l'Assistència Jurídica Gratuïta, la qual cosa suposa un increment del 20% respecte l'any anterior, i supera la quantia del 2019 (abans pandèmia), quan es van invertir més de 285 milions d'euros en aquest servei tan imprescindible per a la defensa dels drets dels justiciables. Tot i aquest increment, des de l'any 2005 els expedients han crescut un 160%, tot i que la inversió només ho ha fet en un 84% en el mateix període.

La inversió mitjana anual per ciutadà destinada a Justícia Gratuïta va ser de 6.25 euros per ciutadà, incrementant-se respecte els 5.16 euros de 2019. D'altra banda, va rebaixar-se la retribució mitjana que van percebre els professionals per cada assumpte tramitat: 1.148,11 euros pels 53.14 euros del 2020, deu més que en 2019, quan el cost mitjà va ser 143.17 euros.

- L'augment més gran d'assumpes es va produir en violència de gènere.
- Un 8.8% > any 2021 -> 70.206 assumptes.
- L'assistència lletrada al detingut va créixer el 6.5% fins a 699.997 assumptes.
- Catalunya va augmentar un 9.3% assumptes respecte 2021-> 408.256

- Catalunya és la comunitat autònoma que més va invertir (>62M, un 6.5% més que el 2021):
 - El 67% de la inversió global es va destinar al Torn d'Ofici
 - El 19.2% a assistència Lletrada al detingut
 - El 4.6% a violència de gènere
 - El 8.9% a despeses d'infraestructura.

Específicament a Catalunya, l'any 2022 van créixer un 6% el nombre d'assumpes, arribant als 339.556 assumpes del Torn d'Ofici. El servei el presten 6.393 advocats/des sobre un cens total d'avocats exercint de 23079, el que suposa prop del 27% dels advocats en exercici total. Desglossat per algunes de les matèries obtenim les dades següents:

- 4.436 advocats penalistes.
- 2.948 advocats violència domèstica.
- 2.331 advocats de menors.
- 1.663 advocats estrangeres.

En relació amb els expedients, obtenim les dades següents:

- 140.000 assumpes de penal.
- 9.748 assistències al detingut.
- 21.000 violència domèstica.
- Un total de 258.488 assumpes (76% del total).
- Mitjana de cobrament per assumpte a Catalunya: 177€.

REGULACIÓ LEGAL

NORMATIVA ACTUAL

L'article 20.2 de la Llei orgànica 6/1985, d'1 de juliol, del poder Judicial (d'ara endavant LOPJ) preveu la regulació mitjançant llei ordinària del sistema de justícia gratuïta que en garanteixi l'efectivitat del dret, en els casos d'insuficiència de recursos. Aquesta regulació es va efectuar mitjançant la Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta, (d'ara endavant LAJG).

Recentment, el 12 de març de 2021, s'ha aprovat el Reial Decret 141/2021, de 9 de març, pel qual s'aprova el Reglament d'assistència jurídica gratuïta. L'any 2014 va haver-hi un esborrany per modificar la llei de justícia gratuïta, que mantenia el sistema actual si bé donava entrada a nous operadors, i millorava la regulació del procediment de concessió del dret d'assistència jurídica gratuïta i sobretot les competències de la comissió d'assistència jurídica gratuïta dotant-la de majors competències en ordre a la investigació de patrimoni dels sol·licitants.

A nivell de comunitats autònomes, són diverses les comunitats que han regulat l'assistència jurídica gratuïta, si bé, seguint el mateix model de la llei estatal, i adaptant algun aspecte procedimental, sempre amb la figura del Decret, no de la llei.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya de 2006, en el seu article 106, estableix la competència de la Generalitat en relació amb els serveis de justícia gratuïta.

Art. 106. Justícia gratuïta. Procediments de mediació i de conciliació

“1. Correspon a la Generalitat la competència per a ordenar els serveis de justícia gratuïta i d'orientació jurídica gratuïta”.

A Catalunya es va regular amb el Decret 252/1996, de 5 de juliol, de creació de les comissions d'assistència jurídica gratuïta, de regulació del procediment per al reconeixement del dret d'assistència jurídica gratuïta i de la subvenció per a les actuacions professionals dels advocats i els procuradors.

A banda que ha quedat totalment desfasada pel temps transcorregut des de la seva aprovació, entenem que el que cal, és ser pioners i establir una nova llei de la justícia gratuïta, però a nivell català.

ARGUMENTACIÓ PER A UNA NOVA LLEI

Tot i que l'Estatut d'Autonomia parla de regular els serveis de justícia gratuïta, el cert és que la competència exclusiva estatal establerta a l'article 119 i 149.1.1a de la Constitució Espanyola només es determina pels efectes processals.

Cal tenir en compte també que la regulació de la «justícia gratuïta» no és íntegrament processal; dit altrament, la LAJG no és una llei processal, sinó una llei que conté algunes normes amb efectes en el procés i per tant només elles es poden considerar estrictament processals, entre d'altres, als efectes competencials que estableix la Constitució.

La resta de normes sobre la justícia gratuïta que no incideixen en el desenvolupament d'un procediment judicial no són estrictament processals, i per tant no haurien de ser de l'àmbit competencial exclusiu de l'Estat. Per exemple, el procediment administratiu per al reconeixement del dret, les condicions econòmiques per accedir-hi o el seu reconeixement ex lege al marge d'aquest tipus de consideracions.

Qüestió diferent és que es vulgui justificar un tractament estatal uniforme que garanteixi «la igualtat de tots els espanyols en l'exercici dels drets i en el compliment dels deures constitucionals» però feta aquesta consideració, hauria de ser possible que les comunitats

autònomes, respectant els mínims estatals, poguessin oferir al ciutadà un servei de justícia gratuïta més avançat i ambiciós que l'estatal.

Per tant, és més evident que les comunitats autònomes troben un major espai per al desenvolupament de les seves polítiques a favor de “l'accés law” i un reconeixement autonòmic integral del dret a l'assistència jurídica gratuïta

GESTIÓ DELS SERVEIS D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

SITUACIÓ ACTUAL

L'organització i gestió del torn d'ofici i serveis d'orientació i assistència jurídica correspon legalment als Col·legis d'Advocats, institucions de caràcter independent que compten amb la competència disciplinària sobre els seus professionals als quals assigna la tasca de defensa dels justiciables que sol·liciten assistència jurídica gratuïta. Aquesta configuració ve establerta per l'article 37 de la Llei 1/1996, del 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta

Article 37. Subvenció

“Les administracions públiques competents, assegurant el dret a l'assistència jurídica gratuïta a què fa referència l'article 119 de la Constitució, subvencionaran amb càrrec a les seves dotacions pressupostàries la implantació, l'atenció i el funcionament dels serveis d'assistència jurídica gratuïta pels col·legis d'advocats i de Procuradors”.

Aquest article, per tant, determina dues coses. En un primer lloc, que la gestió de l'assistència jurídica gratuïta correspon als col·legis d'advocats i procuradors i, per altra banda, que el finançament es dona en via de subvenció

Respecte la gestió i l'organització del servei d'assistència jurídica gratuïta i torn d'ofici, aquest es realitza de forma independent pels col·legis d'advocats, que realitzen la tramitació administrativa de la sol·licitud de justícia gratuïta, emeten l'informe-proposta a la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta i, en cas de ser procedent, fan el nomenament de Lletrat per a la defensa del justiciable. Igualment, tenen la potestat de control deontològic i sancionador sobre els lletrats designats en tota sol·licitud d'assistència jurídica gratuïta.

Tot i la complexitat que aquesta gestió suposa pel nombre de lletrats que l'integren, els diferents serveis que exigeixen la prestació de guàrdies i la coordinació entre aquestes per assegurar-ne l'adequat compliment, les diferents administracions que subvencionen els diferents serveis i la facturació, acreditació i cobrament de cadascuna de les seves modalitats, entre d'altres, el funcionament actual posa de manifest la capacitat de gestió que s'ha desenvolupat pels col·legis professionals per aconseguir un dels millors sistemes d'assistència jurídica gratuïta.

A Catalunya es segueix el mateix sistema. Concretament, per aquest any 2023 existeix un conveni de col·laboració entre el Departament de Justícia, Drets i Memòria i el Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya per a l'establiment del marc d'actuació en matèria de prestació d'assistència jurídica gratuïta.

Al nostre entendre, però, la signatura de convenis anuals no és la millor opció, encara que es puguin determinar les pròrrogues que, d'acord amb la normativa vigent, només podrien ser de quatre anys (art. 49.h.2 de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de règim jurídic del sector públic (d'ara endavant, LRJSP).

A banda, cal tenir en compte que, com a subvenció, només es pot fer una bestreta i per tant el pagament de la totalitat ha de ser després d'un procés de comprovació de les meritacions. Per aquest motiu hi ha disfuncions en el pagament mensual als professionals.

Per tant, creiem que cal buscar noves fórmules. Una millora seria realitzar un procés de concertació plurianual amb el Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya que permetria major estabilitat tant per la implementació de millores en el torn, com per la seguretat jurídica i econòmica dels Col·legis de l'advocacia i dels professionals que presten el servei d'assistència jurídica gratuïta.

Però, tot i que aquesta seria una millora considerable, creiem que caldria una **encomana de gestió** del Departament de Justícia, Drets i Memòria, titular de la competència d'assistència jurídica gratuïta, als col·legis professionals, com a organitzacions amb capacitat, experiència i mitjans per prestar el servei de forma eficaç i eficient.

Per argumentar aquesta proposta cal tenir en compte que l'article 1 de la Llei 2/1974, de 13 de febrer, sobre Col·legis Professionals (d'ara endavant LCP) defineix aquestes entitats com a Corporacions de dret públic, emparades per la Llei i reconegudes per l'Estat, amb personalitat jurídica pròpia i plena capacitat pel compliment dels seus fins. Aquestes corporacions, per tant, tenen caràcter d'administracions públiques, quan exerceixen funcions d'afectació general. Conseqüència d'això és la facultat per exercir les potestats administratives que els atribueix l'ordenament jurídic, en benefici de l'interès general.

ENCÀRREC O ENCOMANA DE GESTIÓ

L'encàrrec o encomana de gestió és un instrument de col·laboració administrativa adreçat a millorar l'organització i el funcionament de la gestió administrativa.

Segons l'article 11 de la Llei 40/2015, d'1 d'octubre, de Règim Jurídic del Sector Públic (LRJSP), la realització d'activitats de caràcter material o tècnic de la competència dels òrgans administratius o de les entitats de dret públic es pot encarregar a altres òrgans o entitats de

dret públic de la mateixa administració o d'una altra, sempre que entre les seves competències estiguin aquestes activitats, per raons d'eficàcia o quan no es posseeixin els mitjans tècnics idonis per exercir-les.

Els encàrrecs de gestió no poden tenir per objecte prestacions pròpies dels contractes regulats a la legislació de contractes del sector públic. En aquest cas, la seva naturalesa i règim jurídic s'ha d'ajustar al que preveu aquesta legislació. D'acord amb aquesta normativa, els requisits de l'encàrrec de gestió, són:

- El pressupost habilitant ha de ser l'existència de raons d'eficàcia.
- L'objecte de l'encàrrec ha de ser la realització d'activitats de caràcter material o tècnic.
- Els subjectes que intervinguin han de ser òrgans o entitats de dret públic de la mateixa Administració o d'una altra, incloses les Corporacions de Dret públic, en la mesura que són titulars de funcions públiques. Els subjectes privats estarien exclosos i seria aplicable la legislació de contractes.

Amb aquest sistema s'aconsegueix superar alguns dels problemes del sistema actual. Per exemple, es poden fer encomanes a llarg termini no limitades per la llei de contractes que només preveu convenis per quatre anys. D'aquesta manera s'aconsegueix major estabilitat en el servei el que permet afrontar millores en el mateix.

Respecte el pagament, al no ser a través de subvenció sinó de contraprestació de serveis, es pot efectuar de forma molt més ràpida, fet que milloraria els pagaments actuals als professionals, que són irregulars en el temps i en moltes ocasions incomplets.

A més, per afrontar el canvi en el sistema de control i emissió de despeses per passar-ho a un òrgan administratiu, el sistema d'encomana de gestió fa que la titularitat i la possibilitat de cobrament, entre d'altres, recaigui en l'administració. Amb el sistema de conveni, i per la normativa, tota la gestió hauria de ser de part de qui rep la subvenció, pensades no per la prestació de serveis sinó pel foment d'activitats.

COMISSIÓ D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

Com hem dit anteriorment, el servei el presten els col·legis professionals, però el reconeixement del dret a l'assistència jurídica gratuïta es realitza de forma mixta pels propis col·legis en les despeses provisionals i per la Comissió d'assistència jurídica gratuïta, en el reconeixement definitiu del dret.

En el cas de Catalunya, la Comissió d'assistència jurídica gratuïta es va crear pel Decret 252/1996, de 5 de juliol, de creació de les comissions d'assistència jurídica gratuïta, de regulació del procediment per al reconeixement del dret d'assistència jurídica gratuïta i de la

subvenció per a les actuacions professionals dels advocats i procuradors. La composició de les comissions és la següent:

- a) Un membre del Ministeri Fiscal, designat pel fiscal en cap del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya o pel fiscal en cap de l'audiència provincial que correspongui, com a president.
- b) El degà del col·legi d'advocats designat de comú acord entre els degans dels col·legis respectius o el procurador que ells designin.
- c) El degà del col·legi de procuradors designat de comú acord entre els degans dels col·legis respectius o el procurador que ells designin.
- d) Dos funcionaris/àries de l'Administració de la Generalitat de Catalunya: un ha de pertànyer a cossos o escales del grup A, ha de ser designat/ada pel Departament de Justícia, Drets i Memòria i farà les funcions de secretari/ària de la Comissió. -l'altre/a ha de pertànyer al cos d'advocats de la Generalitat i ha de ser designat pel Gabinet Jurídic Central.

Al nostre entendre, aquestes comissions tenen una composició i unes funcions que les fan inoperatives. A l'efecte cal recordar que la gestió dels expedients de justícia gratuïta la realitzen els col·legis professionals, i a vegades els propis lletrats que han d'anar recopilant documentació pels seus justiciables per poder cobrar, atès que una denegació de la justícia gratuïta, a persones que tenen dificultats econòmiques suposarien que els professionals no cobrarien per la tasca realitzada.

Per aquest motiu, creiem que cal reformar aquestes comissions per convertir-les en òrgans administratius del propi Departament o bé en un organisme autònom, sense la vessant institucional i sense la presència de personal d'altres administracions o poders. A l'efecte no té sentit que en la comissió participin els col·legis professionals que són els que han de prestar el servei, ni tampoc entenem que altres estaments.

Tampoc té massa sentit que es reunixin cada 15 dies i que sigui un òrgan col·legiat l'encarregat de decidir sobre el reconeixement de justícia gratuïta un òrgan especialitzat. La tasca només hauria de ser comprovar els requisits, i per això no cal la composició establerta, sinó un cos de gestors, com es fa en altres aspectes de l'administració, com l'atorgament de subvencions.

Cal, per tant dotar de pressupost i estructura tècnica aquestes comissions, la central i la territorial, i per realitzar tota la gestió de tots els expedients, i alliberar d'aquesta tasca als col·legis de l'advocacia i als propis advocats. A l'efecte, cal recordar que el conveni amb el CICAC hauria de ser per la gestió del servei de justícia gratuïta, no pel servei de gestió dels expedients.

OBTENCIÓ DE DADES ECONÒMIQUES PER CONCEDIR EL BENEFICI DE JUSTÍCIA GRATUÏTA

Per aconseguir aquesta tasca cal redefinir també com es tramiten i gestionen els expedients. En l'actualitat correspon al justiciable aportar una gran quantitat de dades econòmiques que, per altra banda, ja tenen diferents administracions. Això suposa, no només una despesa econòmica, que també, així com un retràs en el millor del cas, o desestimacions per manca de documentació, en el pitjor, o en casos urgents i que a més serien susceptibles d'obtenir resolucions favorables.

Per tant, s'imposen convenis amb les administracions tributaries, serveis d'ocupació i administracions locals, Agència tributària, Tresoreria general de la Seguretat Social etc... perquè, prèvia autorització del sol·licitant, des dels serveis de la comissió del torn d'ofici, es puguin obtenir aquestes dades.

CONTROL I SEGUIMENT DELS EXPEDIENTS

Aquest nou paper de gestió dels expedients d'assistència jurídica gratuïta, no només ha de limitar-se a la concessió del dret, sinó que ha de ser un òrgan de gestió dels pagaments i de la recaptació dels ingressos. Aquest nou òrgan de gestió hauria de recaptar i ser el destinatari dels ingressos que es detallen en el següent apartat de l'estudi, però a més hauria de tenir un contacte directe amb els jutjats a l'efecte de poder detectar totes les circumstàncies que durant el procés poden tenir incidència en el dret a assistència jurídica gratuïta.

A l'efecte, cal que hi hagi una major coordinació amb els jutjats per tenir un control de les incidències dels judicis on alguna de les parts tingui reconegut el dret de justícia gratuïta a l'efecte per exemple del control de les costes judicials.

FINANÇAMENT DEL SERVEI D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

En l'actualitat, el finançament de l'assistència jurídica gratuïta es realitza a través dels pressupostos de la Generalitat de Catalunya, que atorguen una subvenció al CICAC i als Col·legis de l'Advocacia per la gestió del servei.

Però aquest sistema de finançament ha de complementar-se amb mesures que suposin un increment de la quantia per finançar-lo. A l'efecte, es proposen els següents mètodes complementaris de finançament

TAXES

A Espanya coexisteixen dues taxes judicials, l'establerta per part de l'Estat i la imposada per la Generalitat de Catalunya. La legislació actual permet la possibilitat d'establir una taxa judicial autonòmica, sempre i quan no gravi el mateix fet imposable que grava la llei estatal 10/2012,

de 20 de novembre, per la qual es regulen determinades taxes a l'àmbit de l'Administració de Justícia.

Amb aquest títol habilitant Catalunya ha fixat les taxes següents:

- Procediment monitori en primera o única instància: 65.55 €
- Procediment en primera o única instància diferent del procediment monitori: 98.30 €
- Incident del procés concursal: 98.30 €

A l'ordre jurisdiccional contenciós administratiu:

- Procediment en primera o única instància 98.30 €
- Procediment en segona o superior instància del procediment principal que hagin de resoldre els òrgans judicials amb seu a Catalunya: 131.05 €

COSTES EN FAVOR DEL BENEFICIARI DE LA JUSTÍCIA GRATUÏTA

L'apartat 1 de l'art. 36 LAJG estableix que «si en la resolució que posi fi al procés hi hagués pronunciament sobre costes, a favor de qui va obtenir el reconeixement del dret a l'assistència jurídica gratuïta o de qui el tingués legalment reconegut, la part contrària haurà d'abonar les costes causades a la defensa i representació d'aquella».

La Sala Tercera del Tribunal Suprem en recent sentència del 5 de novembre de 2020 (CENDOJ núm. ROJ ATS 9817/2020), després de recordar al RJ Segon que «és doctrina d'aquest Tribunal Suprem la que recorda la interlocutòria del Ple d'aquesta Sala de 10 de juliol de 2013 (...) com "la universal i permanent conformitat jurisprudencial a la naturalesa de les costes com un crèdit a favor de la part vencedora del litigi i amb càrrec a la vençuda, en cap cas un crèdit a favor del professional que hagi defensat o representat aquella", en el seu fonament jurídic tercer manifesta que no modifica aquesta doctrina el fet que la part afavorida per les costes sigui titular de la justícia gratuïta, i no es pot inferir de l'art. 36.1 LAJG «que s'estigui reconeixent un dret a favor dels professionals designats d'ofici que han intervingut en representació i defensa de la part afavorida per les costes. I això amb independència del que preceptua l'apartat 5 de l'article 36, ja que el pagament obtingut pels professionals a què fa referència la redacció del precepte, només té lloc quan els professionals intervinents estan autoritzats pel seu representat per percebre l'import de les costes, cosa que no s'esdevé en aquest cas (per tots, Interlocutòria de 25 de setembre de 2019 (Cassació 1968/2017))».

Per tant, el professional continuaria cobrant de l'administració i hauria d'executar un procediment contra el beneficiari de la justícia gratuïta i costes judicials. Però la despesa per l'administració continuaria tot i el venciment en costes.

Al nostre entendre, caldria modificar aquest precepte. En casos de venciment en costes, a l'administració no hauria de tenir cap cost del procediment (que seria abonat pel pagament de les costes). A l'efecte, doncs, caldria modificar el precepte o bé per permetre que les costes siguin abonades directament als professionals (que prèvia notificació del tribunal a l'òrgan passaria a compensar els pagaments efectuats o a requerir que es retornin), o bé si es continua amb el sistema actual, caldria en relació al que s'ha establert a l'apartat anterior, que l'òrgan gestor cobres del perceptor de les costes les despeses de la justícia gratuïta abonades.

CONDEMNEN EN COSTES AL BENEFICIARI DE LA JUSTÍCIA GRATUÏTA

L'article 36.2 LAJG estableix el següent: «Quan en la resolució que posi fi al procés fos condemnat a costes qui hagués obtingut el reconeixement del dret a l'assistència jurídica gratuïta o qui el tingués legalment reconegut, aquest quedarà obligat a pagar les causades en defensa i les de la part contrària, si dintre dels tres anys següents a la terminació del procés vingués a millor fortuna, i mentrestant queda interrompuda la prescripció de l'article 1.967 del Codi civil. Es presumeix que ha vingut a millor fortuna quan els seus ingressos i recursos econòmics per tots els conceptes superin el doble del mòdul previst a l'article 3, o si s'haguessin alterat substancialment les circumstàncies i condicions tingudes en compte per reconèixer el dret conforme a aquesta Llei. Li correspondrà a la Comissió la declaració de si el beneficiari ha vingut a millor fortuna d'acord amb el que disposa l'article 19, i pot ser impugnada la resolució que dicti en la forma que preveu l'article 20».

Per tant, si es possible reclamar les costes a aquells beneficiaris de la justícia gratuïta que han vingut a millor fortuna, res prohibeix que també es demani a aquests beneficiaris al reintegrament de les quanties abonades per l'administració en aplicació del benefici de la justícia gratuïta. Per això, caldria modificar la llei i establir un procediment de reintegrament en aquests casos.

ALTRES MESURES

- **Assegurances.** Cal investigar si la persona beneficiària té algun tipus de contracte d'assegurança que cobreixi la defensa jurídica o similar, per cobrar d'aquesta assegurança. En aquests casos l'asseguradora ha d'assumir el cost de l'assistència jurídica gratuïta.
- **Cofinançament.** Existeixen possibilitats d'establir cofinançament dels honoraris per part dels beneficiaris com fan alguns dels països europeus establint trams en funció del nivell de renda.
- **Sancions.** Es podria destinar la quantia obtinguda per sancions al finançament de l'assistència jurídica gratuïta. Ens referim tant a les sancions que pugui establir un nou règim disciplinari en la nova llei per incompliments de la normativa, així com les multes imposades pels tribunals de justícia als justiciables, tinguin o no benefici de justícia gratuïta.

RETRIBUCIONS DELS PROFESSIONALS QUE PRESTEN ELS SERVEIS D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

El Reial Decret 966/1990, de 20 de juliol, sobre traspàs de funcions de l'Administració de l'Estat a la Generalitat de Catalunya en matèria de provisió de mitjans materials i econòmics per al funcionament de l'Administració de Justícia, establia, entre altres qüestions el traspàs de la Generalitat en *“la indemnització, en el seu cas, de les actuacions corresponents a la defensa per Advocat i representació per Procurador dels Tribunals en torn d'ofici davant els òrgans judicials amb seu a Catalunya i a l'assistència lletrada al detingut o pres quan el lloc de custòdia estigui situat en el territori de la Comunitat Autònoma.”*

CANVI EN EL SISTEMA DE BAREM PER FER-LO MÉS REAL EN RELACIÓ AMB ELS HONORARIS

El sistema de Justícia Gratuïta legalment dispost fa desaparèixer qualsevol referència negativa del justiciable emparat per l'assistència jurídica gratuïta d'aquells altres que no es beneficien, pel que la remuneració de la funció que realitzen els advocats ha de ser acord amb l'exercici de la seva professió amb independència que litigui per un client particular o per un designat d'ofici.

En la mesura del possible, cal adequar els barems retributius de les actuacions de justícia gratuïta amb la retribució lliure de la realització del treball de l'advocat, ja que l'actual retribució no suposa, segons el tipus de procediment, sinó la percepció d'un 11,09% a un 28,53% de les retribucions corresponents als honoraris professionals determinats com a regles aplicables per a les Taxacions de Costes.

Segons l'informe d'avaluació sobre els sistemes judicials europeus 2022, realitzat per la Comissió Europea per a l'Eficiència de la Justícia del Consell d'Europa (CEPEJ), a Espanya, el pagament per assumpte és de 178€, mentre que la mitjana europea és de 462 (el 259.55%) . La mitjana dels països del nostre entorn és de 900€.

Cal posar de manifest igualment que els conceptes retributius del barem no es corresponen a la realitat de l'actuació professional a com que el barem es veu afecte per una generalització conceptual que no tenen els honoraris professionals, en què es conceptuen independentment les diferents actuacions professionals que integren el conjunt del procediment.

NOUS CONCEPTES RETRIBUTIUS EN ELS BAREMS.

Per aconseguir un servei de qualitat, i al mateix moment que demanem als professionals una dedicació, i uns coneixements actualitzats, és necessari dotar-lo dels mitjans precisos per a la seva efectivitat i dels trets necessaris per a transmetre a tots els partícips d'ell la importància

de la tasca professional que se'ls encomana, per això, en abordar les perspectives de futur es formularà una proposta justificativa en relació amb els diferents barems de retribució.

RETRIBUCIÓ DIFERENCIADA PER NITS I FESTIUS

En l'actualitat, els barems no contemplen cap tipus de diferenciació en funció de si l'assistència es realitza en horari nocturn i/o festiu, com si que passaria en qualsevol relació laboral de la pròpia administració.

COBRAMENT MENSUAL DEL 100% DE LES ACTUACIONS

Com amb qualsevol subvenció (fins que no és canviï el sistema a encomana de gestió), no és pot fer efectiva per la contraprestació del servei, sinó que cal una comprovació que s'ha realitzat la despesa elegible de la subvenció.

Amb una encomana de gestió el pagament podria ser puntual atès que seria per la contraprestació del servei. En tot cas, en el proper conveni, caldria que s'establís una bestreta del 80%, el que faria que els lletrats cobressin de forma puntual i íntegra durant tots els mesos de l'any.

ESTATUT DE L'ADVOCAT DEL TORN OFICI I L'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

L'especialitat de la figura dels professionals del torn d'ofici fa, al nostre entendre, que calgui una regulació de la formació, drets i deures dels advocats quan actuen al torn d'ofici, diferenciada de quan es fa en l'àmbit privat.

Recordem que en l'àmbit de l'assistència jurídica gratuïta, els professionals intervenen en un servei públic essencial i realitzant accions de caràcter públic i delegat pel Departament.

CONTINGUT

Agents d'autoritat

Atès que els professionals que intervenen en els processos de justícia gratuïta en general ho fan com a prestació d'un servei públic derivat per l'administració, cal reconèixer per tant aquesta participació com un agent més de l'autoritat.

Desconnexió digital

Permetre als professionals que durant 30 dies a l'any no rebin comunicacions del torn d'ofici en aquelles dates fora de les vacances ja acordades el 2022, per motius de conciliació laboral i familiar, per malaltia o per defunció de familiars.

Vacances anuals

Permetre que tots els advocats inscrits tinguin 30 dies anuals de vacances sense que això suposi perdre cap tipus de dret en relació amb el torn.

Conciliació vida familiar i laboral

Possibilitat de fer el torn en horaris especials i d'exclusió de nits i festius per conciliar la vida familiar i laboral. Ampliació dels permisos, terminis i supòsits de suspensió de vistes per motius familiars.

Espais als jutjats pels advocats que presten l'assistència penal

Per facilitar el dret de defensa caldria que els professionals disposessin en tots els jutjats d'un espai on poder treballar en la preparació de la defensa així com per poder realitzar escrits.

Espais protegits per fer les assistències no en les garjoles

En les assistències al detingut, els lletrats haurien de tenir un espai protegit per poder realitzar entrevistes amb els clients que presentin aspectes d'agressivitat o conductes impròpies envers els professionals.

Millores en la prestació del servei d'assistència al detingut

Cal afegir millores pels lletrats com possibilitat d'aparcament en les seus judicials, bons de transport públic específic per als professionals. Cal facilitar també la realització de fotocòpies, o de l'expedient en format electrònic al moment i possibilitat de utilització d'equipaments informàtics.

ALTRES MILLORES

MILLORA EN EL SISTEMA DE CONFORMITATS PENALS

En la pràctica judicial és habitual la conformitat en un alt percentatge de casos del torn penal, tant en les guàrdies i judicis ràpids, com davant els jutjats penals.

Tot i que alguns partits judicials compten amb protocols d'actuació, les xifres demostren la gran quantitat de temps i esforços perduts per la impossibilitat d'arribar a pactes sinó es fan el mateix dia de judici.

Atès que en un nombre molt important aquesta situació es dona amb advocats del torn d'ofici, és necessària una regulació d'aquest aspecte que contempli el diàleg directe entre les parts i el Ministeri Fiscal, més enllà del dia de la compareixença o de la vista. Cal prioritzar en aquest sentit la interlocució per telèfon o correu electrònic, no subjecta sempre a l'agenda de Fiscalia i establint un termini màxim de cinc dies des que el lletrat demani reunió per possible conformitat

IMPLEMENTAR LES VIDEOCONFERÈNCIES EN L'ASSISTÈNCIA LLETRADA

Les dades demostren que en molts partits judicials no s'utilitzen videoconferències en l'assistència lletrada a víctimes o a detinguts. Això provoca desplaçaments innecessaris, pèrdues de temps en trasllats i en atenció als defensats. Cal una regulació clara en què es prioritzi les videoconferències.

MILLORA EN LES CÀRREGUES DE FEINA EN LES ASSISTÈNCIES AL DETINGUT

Cal fer un estudi acurat de les assistències en tots els partits judicials i organitzar el servei d'assistència al detingut, que ha de ser diferent en atenció a les circumstàncies de cada partit judicial.

Es plantegen diferents deficiències que hauran de ser resoltes per a l'adequat funcionament dels serveis de guàrdia i impedir la seva saturació, ja sigui pel nombre d'assistències que es produeixen o per la distància que han de cobrir els advocats de guàrdia que fan que el servei perdi eficàcia en perjudici del ciutadà i de la pròpia Administració de Justícia.

El fet que en moltes guàrdies només hi hagi un advocat d'assistència al detingut provoca que en partits judicials de gran càrrega de treball s'alenteixi el servei de guàrdia. Per això, cal fer un estudi de tots, i a banda dels lletrats de guàrdia implementar la figura dels advocats suplents (que seria un llistat diferent) per donar suport en els casos d'acumulació.

ESTABLIR TORNS DE GUÀRDIA PELS JUDICIS RÀPIDS

També cal establir torns de guàrdia pels judicis ràpids per evitar que el fet que el lletrat estigui en una vista del judici ràpid paralitzi les diligències en jutjats de instrucció.

PRESENTACIÓ TELEMÀTICA DE LA DOCUMENTACIÓ

En aquest apartat s'inclou tant la presentació telemàtica de tota la documentació que el justiciable ha d'aportar, així com la sol·licitud inicial, com també la documentació que els lletrats han d'aportar per justificar els mòduls o barems.

ESPECIALITZACIÓ DELS SERVEIS D'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA I FORMACIÓ CONTÍNUA DELS LLETRATS

El criteri d'especialització en els Serveis d'Assistència Jurídica Gratuïta és un criteri implantat fa molt de temps en la pràctica de la prestació d'aquests serveis, igual que la formació dels lletrats que integren cadascun dels serveis.

Per a l'accés al Torn d'Ofici o a qualsevol dels Serveis de Assistència Jurídica Gratuïta que són prestats pels Col·legis d'Advocats, els lletrats que l'integren han de complir els requisits fixats

per l'Ordre de 3 de juny de 1997 per la qual s'estableixen els requisits generals mínims de formació i especialització necessaris per a prestar els serveis d'assistència jurídica gratuïta, entre els quals s'exigeix, l'exercici de la professió durant almenys tres anys i la realització i superació del curs d'accés que imparteix el Col·legi d'Advocats o el diploma d'haver superat l'escola de Pràctica Jurídica.

Això posa de manifest que, lluny del que és l'opinió popular, el Lletrat d'ofici no és un lletrat novell, sinó que gaudeix d'una prèvia experiència professional i de l'aval de la superació de l'oportú curs de formació.

Però, a més, per a la integració del lletrat a qualsevol dels serveis especialitzats ha de comptar amb la superació d'un curs específic en la matèria sobre la qual versa el servei de justícia gratuïta, realitzat als tres darrers anys abans de la seva inscripció.

Cal garantir una especialització i una formació continua dels lletrats que presten el servei en els diferents torns i en l'assistència lletrada, i de forma gratuïta. En l'actualitat, la majoria de col·legis professionals per la incorporació només demanen un curs d'especialització realitzat pels propis col·legis professionals. Un cop superat només cal fer cursos si hi ha la incorporació a un nou torn.

Per millorar la qualitat del servei, i no oblidem que és un servei públic essencial, és necessari que hi hagi una formació continuada dels professionals que hi presten els seus serveis. A l'efecte caldria establir la realització de cursos obligatoris per aquells professionals que hi presten els serveis amb caràcter anual i cada vegada que hi hagi novetats legislatives importants.

ESTABLIR CRITERIS DE QUALITAT EN EL SERVEI

Es fa necessari l'establiment de controls de qualitat del servei que presten els advocats al servei de torn d'ofici i assistència lletrada. Cal que hi hagi un coordinador de cada torn, que entre altres funcions ja assignades, tingui l'obligatorietat de fer controls de qualitat.

Cal establir una taula de coordinació amb representants dels estaments judicials i del torn d'ofici, per valorar la tasca en conjunt i proposar millores.

Per altra banda cal fer un control de qualitat del servei prestat pels professionals, tant en aspectes de forma com de fons, més enllà de les enquestes de satisfacció que ja es realitzen en l'actualitat.

Cal també establir la possibilitat d'escollir per part dels justiciables els advocats inscrits en la relació del torn ofici que mantenen els col·legis de l'advocacia. D'aquesta manera no només

es donaria llibertat d'elecció de professional, sinó que, a més, seria una manera de dotar de més qualitat en el servei

JUSTÍCIA GRATUÏTA D'ALTRES PROFESSIONALS

PÈRITS

Encara que està contemplada per la Llei 1/1996, de 10 de gener, l'assistència jurídica gratuïta és la gran desconeguda del sistema espanyol de justícia gratuïta, si bé, amb la vigència de la LEC de 2001 i la modificació quant a l'aportació de les proves pericials juntament amb la demanda pogués haver determinat un major ús de la mateixa sembla no ser així i són escassos –gairebé nuls– els supòsits plantejats, tot i la gran importància que pot tenir per a la resolució de molts casos.

L'escassa utilització dels mitjans pericials quant a les actuacions derivades de sol·licituds de justícia gratuïta, sens dubte, per la inexistència de qualsevol tipus de registre professional on dirigir-se per a la designació de pèrits que intervinguin en aquest tipus d'assumptes encara que tant la Llei 1/1996 com el Reglament d'Assistència Jurídica Gratuïta estableixen que es prestarà pel personal tècnic adscrit al jutjat o per funcionaris o serveis tècnics dependents de les administracions públiques, els supòsits que es poden plantejar a la praxi diària aborden molt més que l'escàs personal tècnic a disposició de l'oficina judicial i, per descomptat, més complexitat i disponibilitat que els serveis tècnics de les administracions públiques, generalment col·lapsats per les funcions pròpies de la seva actuació administrativa.

S'articula a les normes reguladores de l'Assistència Jurídica Gratuïta també de forma subsidiària la prestació per tècnics privats mitjançant resolució judicial motivada el que podria suposar una major garantia per al justiciable quant a la llibertat i la independència professional d'aquests tècnics.

La Generalitat de Catalunya va aprovar l'ORDRE JUS/419/2009, de 17 de setembre, relativa al pagament dels peritatges judicials a càrrec del Departament de Justícia, però tot i aquesta regulació, la seva utilització ha estat escassa.

Si bé està força implementat en l'àmbit penal, en la resta de jurisdiccions cal signar acords amb els diferents col·legis professionals per a poder donar cobertura a aquest servei, establir registres amb professionals inscrits i que aquests registres i aquests serveis siguin públics i d'accés per la resta d'operadors jurídics, sobretot tenint en compte que en la legislació actual la presentació de prova pericial té caràcter preclusiu a l'inici del procediment.

NOTARIS I REGISTRADORS

Tot i que la llei d'assistència jurídica gratuïta de 1996 ja establia la possibilitat de reducció de fins a un 80% dels aranzels, tant de notaris com de registradors, el cert és que la pràctica ens demostra que aquesta reducció no s'ha aplicat.

Cal que des de l'Administració de la Generalitat s'incideixi en aquest aspecte, fins i tot complementant aquests percentatges, atès que és l'únic supòsit on el dret a la justícia gratuïta no és total.

INTÈRPRETS

S'ha d'implantar un servei d'intèrprets pel Departament atès que el que es realitza per part de les empreses ha demostrat la seva ineficàcia.

DEFENSA DE LES VÍCTIMES

L'article 16 de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la víctima del delictes, recull expressament que «Les víctimes podran presentar les sol·licituds de reconeixement del dret a l'assistència jurídica gratuïta davant del funcionari o autoritat que els faciliti la informació a què fa referència la lletra c) de l'article 5.1, que la traslladarà, juntament amb la documentació aportada, al Col·legi d'Advocats corresponent. La sol·licitud també podrà ser presentada davant de les Oficines d'Assistència a les Víctimes de l'Administració de Justícia, que la remetran al Col·legi d'Advocats que correspongui».

Com es pot comprovar, no es tracta de reconèixer directament i per llei el dret d'assistència jurídica gratuïta per a qualsevol víctima d'un delictes. La LAJG al seu art. 6.1-II sí ho fa respecte de certes víctimes - violència de gènere, de terrorisme i de tràfic d'éssers humans, així com de menors d'edat i les persones amb discapacitat intel·lectual o malaltia mental-, però sí d'establir una sèrie de serveis auxiliars que facilitin l'accés a aquell dret per les víctimes que reuneixin les condicions econòmiques generals previstes a la pròpia LAJG.

ALTRES SERVEIS

CREACIÓ A TOTS ELS COL·LEGIS DEL SERVEI D'ORIENTACIÓ PENITENCIÀRIA

En totes les demarcacions on hi hagi un centre penitenciari, caldria l'establiment en les instal·lacions d'aquests centres de servei d'orientació penitenciària, per tal de donar assessorament als interns de les presons, no tan sols per l'execució de la pena, sinó també per totes aquelles accions derivades d'aquestes i que tenen incidència en l'intern (com matèries civils, laborals, seguretat social, estrangeria...) sempre que siguin conseqüència de la situació de privació de llibertat.

AMPLIACIÓ DEL SERVEI D'ORIENTACIÓ JURÍDICA

En l'actualitat, el Servei d'Orientació Jurídica ha esdevingut més un servei de tramitació dels expedients d'assistència jurídica gratuïta. Aquest fet, però, suposa un retrocés en els drets dels justiciables, atès que en ocasions implica fer tota la tramitació del reconeixement del dret, per casos que o són insostenibles, o es podrien resoldre millor amb altres mitjans, el que s'hagués detectat si el servei es prestés de formà més completa.

Per altra banda, cal ampliar el servei en tots els partits judicials, i complementar-ho amb el Servei de Resolució alternativa de litigis per, si convé, derivar a la mediació en el supòsit que aquesta sigui millor solució que acudir als tribunals.

CREACIÓ DE SERVEIS DE RESOLUCIÓ ALTERNATIVA DE LITIGIS

En consonància amb el que s'ha aprovat en el Pla del Govern Alternatiu referent a mesures de resolució alternativa de conflictes, cal que l'impuls a aquestes mesures també tinguin reconeixement en els justiciables, i persones en general que tinguin reconegut el dret a l'assistència jurídica gratuïta.

CREACIÓ DE SERVEIS D'ORIENTACIÓ ESPECIALITZATS (VIOLÈNCIA DE GÈNERE, PERSONES TERCERA EDAT, DISCAPACITATS)

Cada cop més hi ha col·lectius socialment vulnerables, amb problemàtiques que requereixen d'una orientació especialitzada. Per tant, es proposa la implementació, com a mínim, un dels diferents òrgans judicials de les províncies, de serveis d'orientació especialitzats en violència de gènere, discapacitats i persones de la tercera edat, que tant per les característiques dels usuaris com per l'especificitat de les problemàtiques fan necessari un servei especialitzat diferent dels serveis d'orientació jurídica generals.

ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA EN ELS ASPECTES PREVIS AL JUDICI (CONCILIACIONS, RECLAMACIONS PRÈVIES) PERQUÈ TENEN INCIDÈNCIA EN EL PROCÉS JUDICIAL)

En l'actualitat, el dret a assistència jurídica gratuïta només contempla la resolució judicial i, per tant, tots els tràmits previs, però que tenen incidència importantíssima en el plet, no estan contemplats. Ens referim a conciliacions prèvies, a reclamacions administratives prèvies, entre d'altres, que ja defineixen l'objecte del posterior plet i per tant limiten el dret de l'advocat designat d'establir una línia concreta d'estratègia tècnic-jurídica processal, alhora que limita el dret de defensa del justiciable, ja que ha de redactar ell mateix aquesta documentació, sense tenir cap coneixement jurídic del tema.

PROPOSTES PER A LA MILLORA DE L'ASSISTÈNCIA JURÍDICA GRATUÏTA

Per tot l'exposat en línies anteriors, el Govern Alternatiu de Catalunya considera fonamental l'establiment de les següents mesures per tal de mantenir la prestació del servei d'assistència jurídica gratuïta a través dels Col·legis Professionals com a Corporacions de Dret Públic.

1. Impulsar una llei a nivell català que estableixi les mesures que es detallen en aquest document per adaptar la normativa a la realitat social actual.
2. Establir, a la llei a què fa referència el punt segon, que, en cas de venciment amb imposició de costes en favor del litigant amb benefici de justícia gratuïta, aquestes fossin abonades directament als professionals, prèvia notificació a l'òrgan competent per part del jutjat, el que simplificaria la tramitació i faria que l'administració recuperés de forma més ràpida les quanties abonades en concepte d'assistència jurídica gratuïta.
3. Realitzar una encomana de gestió entre el Departament de Justícia, Drets i Memòria i el CICAC per dotar de major estabilitat però, sobretot, ser un sistema molt més ajustat a la legalitat, que no pas un conveni que per la pròpia normativa no podria estendre's a més de 4 anys.
4. Modificar la composició i funcions de les comissions d'assistència jurídica per ser veritables òrgans de gestió dels expedients de justícia gratuïta. Entre les mesures necessàries, estan les relatives a la dotació de personal, convenis amb altres administracions i organismes per investigar el patrimoni del justiciable, comprovar que en tinguin dret i la gestió de les retribucions als professionals, així com els possibles ingressos, revocacions. En definitiva, la gestió integral dels expedients i el seu contingut econòmic.
5. Incrementar les taxes en funció de la capacitat econòmica dels obligats tributaris, destinant les quanties recaptades per taxes judicials imposades per la Generalitat com a major ingrés al finançament del torn d'ofici.
6. Establir un procediment de reintegració per part de la Comissió de justícia gratuïta als beneficiaris que, en el termini de tres anys, hagin millorat la situació econòmica i no tinguin dret a aquest benefici. Atès que el procediment de reclamació de costes serà realitzat en via judicial, caldrà imposar l'obligació als jutjats de fer aquesta comunicació a la Comissió d'assistència jurídica gratuïta, sense limitar altres vies d'accés a la comissió per iniciar aquest procediment de reintegrament.
7. Controlar si els beneficiaris tenen algun tipus d'assegurança que cobreixi la defensa jurídica per poder passar la despesa a l'asseguradora. També es proposa un

cofinançament de les actuacions en els nous trams que fins ara no tenen dret a la justícia gratuïta. Destinació de les multes i sancions per a dotar la partida destinada al servei de justícia gratuïta.

8. Revisar, de manera global, el barem retributiu, més enllà d'actualització o increment de les percepcions dels lletrats d'aquests serveis de justícia gratuïta; procedint, en conseqüència, una revisió conceptual del mateix, amb inclusió de les diferents actuacions professionals que integren les fases processals, la distinció entre aquestes i la fixació de la retribució adequada per a cadascun d'aquests conceptes.
9. Complementar el barem, en tant que no es procedeix a fer la revisió establerta en l'apartat anterior, incrementant el valor amb l'IPC dels darrers anys i incorporant als mòduls preexistents totes les tasques i actuacions realitzades, contemplades en els honoraris per la comptabilització de costes i que en l'actualitat el barem no contempla.
10. Establir, en la signatura del conveni esmentat en línies anteriors, el cobrament d'una bestreta del 80% per poder realitzar els pagaments als professionals de forma puntual i íntegra cada mes.
11. Aprovar un Estatut de l'advocacia del torn d'ofici i l'assistència jurídica gratuïta.
12. Establir una formació obligatòria i continuada realitzada pels col·legis de l'advocacia i pel CEJFE (Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada).
13. Establir controls de qualitat en la prestació del servei més enllà de les enquestes de satisfacció que es realitzen en l'actualitat.
14. Contemplar la possibilitat d'escollir el professional jurídic entre els que componen els respectius torns d'ofici.
15. Ampliar, mitjançant convenis de col·laboració entre col·legis professionals, els registres existents de pèrits adscrits que permeten als advocats sol·licitar pèrits.
16. Revisar els indicadors que es tenen en compte per a atorgar la justícia gratuïta. En l'actualitat, l'indicador de referència és l'IPREM i el primer tram, l'utilitzat per a unitats familiars de fins a 3 persones, té com a quantitat de referència 2,5 vegades l'IPREM. Això suposa que les unitats familiars de 3 persones que cobrin més de 16.947€ a l'any no podrien ser beneficiaris de justícia gratuïta.

17. Revisar els criteris per a l'assignació d'un advocat en cas de tenir més d'una propietat. A un ciutadà amb un habitatge habitual i una part d'una altra propietat que hagi obtingut d'una herència, per exemple, tindrà la justícia gratuïta denegada d'entrada i es revertirà la situació, en tot cas en la Comissió de Justícia Gratuïta corresponent, però la denegació inicial pot propiciar que, davant la incertesa de si s'obtindrà o no, el ciutadà opti per no iniciar el procediment judicial